

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени АЛЬ-ФАРАБИ

Б И О Б Л И О Г Р А Ф И Ч Е С К И Й У К А З А Т Е Л Ь

ТУКЕЕВ
Уалшер
Ануарбекович

А л м а т ы 2 0 0 6

John

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА

**ТӨКЕЕВ
УӘЛІШЕР ӘНУАРБЕКҰЛЫ**

Биобиблиографиялық көрсеткіш

Алматы
"Қазақ университеті"
2006

Жауапты редактор:
З.А. Мансуров

Құрастырушылар:
А.Б.Қоразова, М.Н. Шпак, Б.Б.Иманбердиев, Қ.Б.Беков

Редакторлар:
Д.Т. Нұрғалиева, С.Ш. Мәдиев, Т.Б. Сейітов

Төкеев Уәлішер Әнуарбекұлы: библиографиялық көрсеткіш / құраст.: А.Б.Қоразова [және т. б.]. – Алматы: Қазақ университеті, 2006. – 58 бет.

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2006

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ.АЛЬ-ФАРАБИ

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА

**ТУКЕЕВ
УАЛШЕР АНУАРБЕКОВИЧ**

Биобиблиографический указатель

Алматы
"Қазақ университеті"
2006

Ответственный редактор:
З.А. Мансуров

Составители:
А.Б. Коразова, М.Н. Шпак, Б.Б. Иманбердиев, К.Б. Беков

Редакторы:
Д.Т. Нургалиева, С.Ш. Мадиев, Т.Б. Сеитов

Тукеев Уалшер Ануарбекович: библиографический указатель / сост.: А.Б. Коразова [и др.]. – Алматы: Қазак университеті, 2006. – 58 с.

AL-FARABI KAZAKH STATE NATIONAL UNIVERSITY

THE SCIENTIFIC LIBRARY

**TUKEYEV
UALSHER ANUARBEKOVICH**

**Almaty
"Kazakh University"
2006**

Editor-in-chief:
Z.A. Mansurov

Compilers:
A.B. Korazova, M.N.Shpak, B.B. Imanberdiev, K.B. Bekov,

Editops:
D.T. Nurgalieva, S.Sh. Madiev, T.B.Seitov

АЛҒЫ СӨЗ

Ұсынылып отырған көрсеткіш әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті ғалымдарының биобиблиографиялары сериясының жалғасы болып табылады.

Көрсеткіш техника ғылымдарының докторы, профессор Уәлішер Әнуарбекұлы Төкеевке арналған.

Биобиблиографияға ғалымның өмірі мен қызметін сипаттайтын мәліметтер және оның еңбектері енгізілген.

Жарияланған еңбектер әрбір жыл көлемінде мерзімдік тәртіппен орналасқан: әуелі қазақша, одан кейін орыс және шетел тілдерінде.

Қарауға мүмкіншілік болмаған мақалалар de visu жұлдызшамен белгіленген.

Еңбектердің бірлесіп жазған авторлардың есім көрсеткіштерінде сілтемелер хронологиялық көрсеткіштегі еңбектердің рет саны бойынша берілген.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Предлагаемый указатель трудов является продолжением серии биобиблиографий ученых Казахского национального университета им. аль-Фараби.

Биобиблиография посвящена доктору технических наук, профессору Уалшеру Ануарбековичу Тукееву.

Указатель включает материалы о жизни и деятельности профессора У.А. Тукеева, а также список его публикаций.

Публикации расположены в хронологическом порядке, в пределах каждого года – по алфавиту: сначала идут работы, опубликованные на казахском, затем на русском и далее на других языках.

Материалы, не просмотренные *de visu*, отмечены звездочкой.

В именном указателе соавторов ссылки даются на порядковые номера работ, помещенных в хронологическом указателе трудов.

PREFACE

This bibliography continues bibliographic series of al-Farabi Kazakh National University's scientists.

The bibliography is devoted to Technical Sciences Doctor, Professor Ualsher Anuarbekovich Tukeyev.

Bibliography includes materials on life and activities of Professor Tukeyev and list of his publications.

Publications given in chronological order, within each year in alphabetical order: works published in Kazakh, then Russian and etc.

Materials which were not viewed de visu are marked (*).

List of co-authors refers to serial numbers of works placed in chronological index.

ПРОФЕССОР У.Ә. ТӨКЕЕВТЫҢ ӨМІРІ МЕН ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗГІ КЕЗЕҢДЕРІ

Төкеев Уәлішер Әнуарбекұлы 1946 жылы 4 қазанда Қызылорда облысының Жаңақорған ауданындағы Төменарық бекетінде дүниеге келген.

1964 жылы Жамбыл облысының Шу қаласындағы №33 жұмысшы жастардың кешкі орта мектебін үздік бітірді.

1964-1969 жж. – Қазақ политехникалық институтының (қазіргі Қ.И.Сәтпаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық университеті) автоматика және есептеу факультетінің студенті; «Электронды есептеу машиналары» мамандығы бойынша диплом алған.

1966 ж. – тың жерлердегі студенттік құрылыс жасағында белсенді жұмыс жасағаны үшін «Тың жерлерді игергені үшін» медалімен марапатталған.

1967 ж. – халықаралық студенттік құрылыс жасағының құрамында Венгрияда еңбек етті.

1969-1972 жж. – есептеу техникасы кафедрасының ассистенті, техникалық кибернетика кафедрасының оқытушысы.

1973-1976 жж. – Мәскеу энергетикалық институтының аспиранты.

1977 ж. – кандидаттық диссертация қорғады.

1986 ж. – КСРО-ның Жоғары және орта арнаулы білім министрлігінің «Еңбектегі үздік табыстары үшін» белгісімен марапатталады.

1977-1991 жж. – ҚазПТИ-дің техникалық кибернетика кафедрасының аға оқытушысы, доценті.

1991-1993 жж. – ҚР ҰҒА-ның Ақпарат және Басқару проблемалары институты директорының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары.

1992 ж. – докторлық диссертация қорғады. 1993 жылы Халықаралық ақпараттандыру академиясының (ХАА) толық мүшесі болып сайланды.

1994 ж. – әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың компьютерлік орталығының директоры, оқу-есептеу орталығының бастығы.

2001 ж. – еңбектегі зор табыстары және Қазақстан тәуелсіздігін гүлдендіру ісіне қосқан үлесі үшін ҚР Білім және ғылым министрлігінің грамотасымен марапатталды.

2003 ж. – Қазақстанның Жоғары мектебі Академиясының толық мүшесі болып сайланды.

2003 ж. бастап қазірге дейін – әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың механика-математика факультетінің ақпараттық жүйелер кафедрасының меңгерушісі және оған қосымша оқу-есептеу орталығының бастығы.

2003 ж. – «Қазақстан Республикасы ғылымын дамытуға сіңірген еңбегі үшін» белгісімен марапатталды.

2005 ж. – «Тыңға – 50 жыл» мерейтойлық медалімен марапатталды.

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОФЕССОРА У.А. ТУКЕЕВА

Тукеев Уалшер Ануарбекович родился 4 октября 1946 года на станции Тюмен-Арык Жана-Курганского района Кызыл-Ординской области.

В 1964 году окончил вечернюю среднюю школу рабочей молодежи № 33 г. Чу Джамбулской области.

1964-1969 гг. – студент факультета автоматики и вычислительной техники Казахского политехнического института (ныне Казахский национальный технический университет им. К.И.Сатпаева), получил диплом по специальности «Электронные вычислительные машины».

1966 г. – награжден медалью «За освоение целинных и залежных земель» за активное участие в студенческом строительном отряде на Целине.

1967 г. – в составе международного студенческого строительного отряда работал в Венгрии.

1969 г. – окончил факультет автоматики и вычислительной техники КазПТИ.

1969-1972 гг. – ассистент кафедры вычислительной техники, преподаватель кафедры технической кибернетики.

1973-1976 гг. – аспирант Московского энергетического института.

1977 г. – защитил кандидатскую диссертацию.

1986 г. – награждён нагрудным значком МВ и ССО СССР «За отличные успехи в работе».

1977-1991 гг. – старший преподаватель, доцент кафедры технической кибернетики КазПТИ.

1991-1993 гг. – заместитель директора по научной работе Института проблем информатики и управления АН РК.

1992 г. – защитил докторскую диссертацию.

1993 г. – избран действительным членом Международной академии информатизации (МАИН)

1994 г. – директор компьютер-центра, начальник учебно-вычислительного центра КазНУ им. аль-Фараби.

2001 г. – награжден грамотой МОН РК за большие успехи и вклад в дело процветания суверенитета Казахстана.

2003 г. – избран действительным членом Академии Высшей школы Казахстана.

С 2003 г. по настоящее время – заведующий кафедрой Информационных систем механико-математического факультета КазНУ им. аль-Фараби и начальник учебно-вычислительного центра по совместительству.

2003 г. – награжден нагрудным значком «За заслуги в развитии науки Республики Казахстан».

2005 г. – награжден юбилейной медалью «50 лет Целине».

MAIN DATES OF LIFE AND SCIENTIFIC ACTIVITY OF PROFESSOR U.A. TUKEYEV

Tukeyev Ualsher Anuarbekovich was born in October 04, 1946 in Tumen-Aryk station of Zhana Kurgan district, Kzyl-Orda region.

1964 – graduated with excellence secondary-evening school for working-youth №37, Chu, Dzhambul region.

1964-1969 – student of Automatics and Computing machinery department, Kazakh Polytechnic Institute (contemporary Kazakh National Technical University after K. I. Satpayev), diploma on “Electronic computing machinery” specialty.

1966 – awarded with medal “For developing new soil” for active participation to students building groups developing new soil.

1966 – worked in students building group in Hungary.

1969-1972 – assistant in Computing machinery chair, lecturer of Technical cybernetics chair.

1973-1976 – post-graduate student of Moscow Energy Institute.

1977 – defended a thesis.

1986 – awarded with breastplate “For successful work”.

1977-1991 – senior lecturer, assistant professor of Technical cybernetics chair, Kazakh Polytechnic Institute.

1991-1993 – deputy director on scientific work of Informatics and Management Problems Institute, Academy of Sciences of Republic Kazakhstan.

1992 – defended a doctoral thesis.

1993 – elected to International Academy of Informatisation as a real member.

Since 1994 – Director of Computer center, Head of Study-Computing Center of al-Farabi Kazakh National University.

2001 – awarded with diploma of Ministry of Education and Science of republic of Kazakhstan for successful work and contribution to prosperity of sovereignty of Kazakhstan.

2002 – elected to Academy of High School of Kazakhstan as a real member.

2003 – Head of Informational Systems Chair, Mechanics & Mathematics Department, al-Farabi Kazakh National University and Head of Study-Computing Center.

2003 – awarded with breastplate “For service in developing science of Republic of Kazakhstan”.

2005 – Awarded with jubilee medal “50 years of developing new soil”

**ТЕХНИКА ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ДОКТОРЫ,
ПРОФЕССОР У.Ә. ТӨКЕЕВТЫҢ ҒЫЛЫМИ,
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ
ҚЫЗМЕТІ ЖАЙЛЫ ҚЫСҚАША ОЧЕРК**

Уәлішер Әнуарбекұлы Төкеев 1964 жылы Жамбыл облысының Шу қаласындағы №33 жұмысшы жастардың кешкі орта мектебін үздік бітірді.

Орта мектептен соң Қазақ политехника институтының автоматика және есептеу техникасы факультетіне «электрондық есептеу машиналары» мамандығы бойынша оқуға түсіп, оны 1969 жылы үздік бітіріп шықты. Оқу бітірерде аға оқытушы В.П.Карякиннің жетекшілігімен «Қалдықты кластар жүйесінде процессорды ұйымдастыру» тақырыбында дипломдық жобасын қорғады.

1969 жылы ол оқу орны ұйғарымымен есептеу техникасы кафедрасында ассистент болып қалдырылады, ал 1971 жылы техникалық кибернетика кафедрасы ашылғанда доцент А.А.Әшімов оны осы кафедраға оқытушылыққа ауыстырады. Осы кезеңде ол кафедраның ғылыми-зерттеу жұмыстарына және Шымкент қорғасын зауытына басқаруды жеделдетудің автоматтандырылған жүйесінің мәліметтерін телеөңдеу жүйесін құру мен бағдарламалау ісіне белсене қатысады.

1973 жылы Мәскеу энергетика институтының есептеу техникасы және қолданбалы математика кафедрасына аспирантураға түсіп, онда доцент Е.Т.Семенованың жетекшілігімен АРЛ бағдарламалауының диалогтық тілін түсіндіретін трансляцияларды жасау жөніндегі ғылыми зерттеулерді жүргізеді. 1977 жылы «АРЛ бағдарламалар тілін түсіндіру әдістері» тақырыбында кандидаттық диссертация қорғайды.

Аспирантурадан кейін ҚазПТИ-ге оралған У.Ә.Төкеев профессор А.А.Әшімов жетекшілік ететін ғылыми ұжымның құрамында зерттеулер жүргізе бастайды. Осы

кезеңде ол бағдарламалық қамтамасыз етудің автоматтандырылған жобалауын және қазіргі уақыттағы мәліметтер базасы аумағындағы ғылыми зерттеулерін бастаған еді. 1980 жылдан 1991 жылға дейін ол КСРО-ның ғылым және техника жөніндегі Мемлекеттік комитетінің Мемлекеттік мақсатты кешендік ғылыми-техникалық бағдарламалары тапсырмаларының жауапты орындаушысы болды. Зерттеулер мәліметтерінің нәтижелері бойынша АСУТП-ның «Арман» (САПР АСУТП) автоматтандырылған жобалауларының АСУТП-ны жобалау және енгізу мерзімдерін 2-3 есе қысқартуға жағдай жасайтын сынақтық жүйелері жасалды.

«Арман» САПР АСУТП жүйесі ҚазССР түсті металлургия министрлігімен жасалған келісім бойынша Зырян қорғасын комбинатында АСУТП құру кезінде сынақтан өтті, ал басқарудың бөлінген жүйелеріне арналған «АРМАН» АСУТП САПР жобасы сол сияқты шаруашылық келісім шарты бойынша Ленинград қаласындағы Мемлекеттік қолданбалы химия институтының сынақтық зауытында тексеруден өткен. Бұл кезеңде ҚазПТИ-дің техникалық кибернетика кафедрасы КСРО-ның осы зерттеулер бағытындағы жетекші ғылыми орталықтарының бірі болды.

1991 жылдан 1993 жылға дейін У.Ә.Төкеев ҒА-ның ақпарат және басқару проблемалары институтының орынбасары болып еңбек етті және институт директоры академик А.А.Әшімбаевпен бірге осы институтты қалыптастыруға институттың негізгі ғылыми бағыттарын айқындауға, оларға сәйкес ғылыми зертханаларды жабдықтауға қатысты.

1992 жылы У.Ә.Төкеев «АСУТП-ның мәліметтер негіздері мен бағдарламалық кешендерін автоматтандырылған жобалаудың модельдерін, әдістерін, олардың технологиясының құралдық жабдықтарын жасау және зерттеу» тақырыбында докторлық диссертация

қорғады. Докторлық диссертациясын қорғаған соң 1993 жылдың сәуір-мамыр айларында ол докторлық диссертациясының тақырыбы бойынша дәріс оқу және ғылыми семинарлар өткізу үшін Ренн (Франция) қаласының университетіне және IRIA ғылыми-зерттеу институтына шақырылады.

У.Ә.Төкеев Қазақстанда бағдарламалық инженерияның дамуына елеулі үлес қосты. Ол «АСУТП»-ның бағдарламалық кешендерін және мәліметтер базасын автоматтандырылған жобалау» атты монографиясын (1993 ж.) жариялап, «Мәліметтер модельдері» оқу құралын (1991 ж.) жарыққа шығарды. Оның жетекшілігімен шектеулі және бөлінген АСУТП-ның мәліметтер базасы мен бағдарламалық қамтамасыз етудің автоматтандырылған жобалау жүйелерінің бағдарламалық комплекстері жасалды.

1994 жылы ол әл-Фараби атындағы ҚазМҰУ-ға компьютерлік орталық директорының қызметіне шақырылды.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да қызмет еткен кезеңде оның басшылығымен университеттің корпоративтік компьютерлік желісі, университетті басқарудың корпоративті ақпараттық жүйесі құрылды, ақпараттық технологиялардың жаңа бағыттары саласында халықаралық жобалар белсенді түрде жүргізілуде. 1995 жылы әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың компьютерлік орталығында Франциялық (Р.Шуман атындағы университет, Страсбург қаласы) және Германиялық (Жоғары техникалық мектеп, Дармштад қаласы) серіктестермен бірге ТЕМПУС-ТАСИС қорын құрып, бастапқы грантын жеңіп алды. Содан соң осы халықаралық ұйым 1996 жылы ТЕМПУС-ТАСИС қорының бірлескен еуропалық грантының конкурсына қатысып, университетті әкімшілік басқаруды ақпараттандыруға арналған үш жылдық грантын (1997

жылдың желтоқсаны – 2001 жылдың наурызы) жеңіп алды. Осының нәтижесінде университеттің біртұтас корпоративтік компьютерлік желісінің 220 компьютерлік базалық бөлігі жасалып, енгізілді, университетті басқарудың ақпараттық жүйесінің негізгі бөлігі жасалды. Бұдан кейін жүйе дамытылып, қазіргі кезде 1600-ден астам компьютер жұмыс істейді және университеттің оқу процесі мен қаржылық шаруашылық қызметін басқару автоматтандырылды.

У.Ә.Төкеевтің басшылығымен 1999-2005 жылдары «Қазақстан республикасының мемлекеттік ғылыми-техникалық ақпарат жүйесін дамыту» атты Республикалық мақсатты ғылыми-техникалық бағдарлама бойынша ғылыми-зерттеу жұмысы жүргізілді, соның нәтижесінде Интернет-нұсқадағы жоғары оқу орындары кітапханаларының ғылыми-техникалық әдебиеттерінің қосынды электрондық каталогының бағдарламалық кешені жасалып, пайдаланылды.

2001-2003 жылдар кезеңінде У.Ә.Төкеевтің жетекшілігімен ақпаратты қорғау саласындағы Республикалық бағдарлама бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстары атқарылды. Осы уақыт аралығында Страсбург қаласының (Франция) үш университетінің Біріктірілген есептеу орталығымен бірлесе жұмыс істеу жалғасып жатты.

2003 жылғы сәуірде профессор У.Ә.Төкеев механика-математика факультетінің ақпараттық жүйелер кафедрасының меңгерушісі болып тағайындалды. Бұл қызметті оқу-есептеу орталығындағы жұмысымен үйлестіре атқаруы ақпараттық жүйелер кафедрасын, оқу-есептеу орталығын және математика және механика ҒЗИ ақпараттық жүйелерінің зертханасын қамтитын оқу – ғылыми-өндірістік кешенін құруға мүмкіндік берді. Бұл студенттер мен магистранттарды даярлау деңгейін жоғарылатуға, ғылыми-зерттеу жұмыстарын өрістетуге,

оқу процесін жақсы өндірістік базамен қамтамасыз етуге жағдай жасады.

2005-2006 жылдары оқу-есептеу орталығы мен ақпараттық жүйелер кафедрасының ұжымы У.Ә.Төкеевтің жетекшілігімен ЮНЕСКО-ның «Орталық Азия университеттерінің электрондық порталдары» жобасына қатысты. Бұл жобаға Тәжікстанның технологиялық университеті, Өзбекстанның ұлттық университеті, ал Қазақстаннан әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, сондай-ақ Абылай хан атындағы әлем тілдері университеті қатысқан еді. Қазіргі кезде 2005 жылдан бері, У.Ә.Төкеевтің жетекшілігімен спутниктік ақпараттық-телекоммуникациялық жүйелердің технологиялық негіздерін жасау, оларды қолдану және олардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы ірі жоба жүзеге асырылуда. Бұл жоба «Қазақстан Республикасында 2005-2007 жылдары ғарыштық қызметті дамыту» атты Мемлекеттік бағдарлама шеңберінде жүргізілуде.

У.Ә.Төкеев көп жылдар бойы ҚазПТИ – техникалық кибернетика кафедрасында қызмет істей жүріп, «Автоматтандырылған жобалау жүйелері» мамандандыру саласының жетекшісі болған кезеңде ақпарат технологиялары саласы үшін кадрлар даярлауға қомақты үлес қосты. Қазір де, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың механика-математика факультетінің ақпараттық жүйелер кафедрасының меңгерушісі қызметінде де бұл іске қыруар еңбек сіңіріп келеді. Ол бакалавриат пен магистратурада «Web қосымшаларды бағдарламалау» және «Ақпарат жүйелері қауіпсіздігінің архитектурасы» атты мамандандыру курстарынан дәріс береді.

Профессор У.Ә.Төкеев ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлауға көп көңіл бөледі. 1992 жылдан 1998 жылға дейін және 2003 жылдан осы уақытқа дейін ол ЖАК-тың математика және информатика жөніндегі сараптау кеңесінің сарапшысы, кеңес төрағасының

орынбасары ретінде кандидаттық және докторлық диссертацияларды аттестациялау, доцент және профессор атақтарын беру жүйесін қалыптастыру және нығайту ісіне тікелей қатысты. 1998 жылдан 2002 жылға дейін ол 05.13.01 – Ақпаратты жүйелеп саралау, басқару және өңдеу, 05.13.13 – Есептеу машиналары, кешендері, жүйелері және желілері мамандықтарын бойынша мамандандырылған диссертациялық кеңестердің мүшесі болды.

Профессор У.Ә.Төкеевтің жетекшілігімен екі кандидаттық диссертация қорғалды. Ол 1992 жылы Халықаралық ақпараттандыру академиясының (ХАА) толық мүшесі, 2003 жылы Қазақстан жоғары мектебі академиясының толық мүшесі болып сайланды. Бірқатар Халықаралық конференциялардың: 2001 жылы ТЕМПУС-ТАСИС грантын аяқтау жөніндегі «Менеджмент және жаңа технологиялар» тақырыбындағы халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның 2003 жылы әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың оқу-есептеу орталығының 40 жылдығына арналған «Жоғары мектепте ақпараттық технологияларды дамыту» атты халықаралық конференцияның, сондай-ақ электронды порталдарға, электрондық және қашықтан оқытуға арналған ЮНЕСКО жобасы бойынша өткізілген Халықаралық жұмыс семинарларының ұйымдастырушысы болды. Профессор У.Ә.Төкеевтің бас редактордың орынбасары ретінде белсене қатысуымен «Жоғары білім саласындағы ақпараттық технологиялар» атты Халықаралық ғылыми практикалық журнал 2004 жылдан бері жарық көріп келеді.

Профессор У.Ә.Төкеев ғылыми және ұстаздық қызметті белсенді қоғамдық жұмыспен үйлестіре ұштастырады. Ол 1966 жылы «Тың жерлері игергені үшін» медалімен, 1986 жылы КСРО жоғары және орта арнаулы білім министрлігінің «Еңбектегі үздік табыстары үшін»

белгісімен, 2001 жылы жоғары табыстары және Қазақстан Республикасының тәуелсіздігін гүлдендіру ісіне қосқан үлесі үшін ҚР Білім және ғылым министрлігінің «Қазақстан Республикасының ғылымын дамытуға сіңірген еңбегі үшін» белгісімен марапатталған. 2005 жылы "Тыңға - 50 жыл" мерейтойлық медалімен марапатталды.

**КРАТКИЙ ОЧЕРК
НАУЧНОЙ, ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И
ОБЩЕСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ДОКТОРА ТЕХНИЧЕСКИХ НАУК, ПРОФЕССОРА
У.А. ТУКЕЕВА**

Уалшер Ануарбекович Тукеев в 1964 году с отличием окончил школу в г. Чу. По окончании школы поступил на факультет автоматики и вычислительной техники Казахского политехнического института по специальности «Электронные вычислительные машины», который с отличием окончил в 1969 году, защитив дипломный проект на тему «Организация процессора в системе остаточных классов» под руководством ст. преподавателя В.П.Карякина.

С 1969 года по распределению он остается работать ассистентом кафедры вычислительной техники, затем с 1971 года при организации кафедры технической кибернетики доцентом А.А.Ашимовым переводится преподавателем на эту кафедру. В это время он активно участвует в научно-исследовательских работах кафедры и участвует в создании и программировании системы телеобработки данных автоматизированной системы оперативного управления на Чимкентском свинцовом заводе.

С 1973 года поступает в целевую аспирантуру Московского энергетического института на кафедру вычислительной техники и прикладной математики, где проводит научные исследования по разработке интерпретаторов-трансляторов диалогового языка программирования APL под руководством доцента Е.Т.Семеновы и в 1977 году защищает кандидатскую диссертацию на тему «Методы интерпретации языка программирования APL».

Возвратившись в КазПТИ после аспирантуры, У.А.Тукеев активно начал проводить научные исследования в составе научного коллектива, руководимого профессором А.А.Ашимовым. В этот период им были начаты научные исследования в области автоматизированного проектирования программного обеспечения и баз данных систем реального времени. С 1980 года по 1991 год он является ответственным исполнителем заданий Государственных целевых комплексных научно-технических программ Государственного комитета по науке и технике СССР. По результатам данных исследований были созданы экспериментальные системы автоматизированного проектирования АСУТП (САПР АСУТП «АРМАН»), позволяющие сократить сроки проектирования и внедрения АСУТП в 2 – 3 раза. Система САПР АСУТП «АРМАН» была апробирована при создании АСУТП на Зырянском свинцовом комбинате по договору с МЦМ КазССР, а версия САПР АСУТП «АРМАН» для распределенных систем управления также по хозяйственному договору была апробирована на экспериментальном заводе Государственного института прикладной химии в г. Ленинграде. В этот период кафедра технической кибернетики КазПТИ была одним из ведущих научных центров СССР в данном направлении исследований.

С 1991 года по 1993 год У.А.Тукеев работает заместителем директора по научной работе Института проблем информатики и управления АН, и вместе с директором института академиком А.А.Ашимовым участвует в формировании данного института, определении основных научных направлений института, комплектовании соответствующих научных лабораторий.

В 1992 году У.А.Тукеев защищает докторскую диссертацию на тему «Разработка и исследование моделей, методов, инструментальных средств технологии автоматизированного проектирования баз данных и программных комплексов АСУТП». После защиты докторской диссертации в апреле-мае 1993 года он был приглашен в научно-исследовательский институт IRIA и университет г. Ренн (Франция) для проведения научных семинаров и чтения лекций по тематике докторской диссертации.

У.А.Тукеев внес существенный вклад в развитие в Казахстане программной инженерии. Им опубликована монография «Автоматизированное проектирование баз данных и программных комплексов АСУТП» (1993 г.), учебное пособие «Модели данных» (1991 г.). Под его руководством созданы программные комплексы систем автоматизированного проектирования баз данных и программного обеспечения локальных и распределенных АСУТП.

В 1994 году был приглашен в КазГУ им. аль-Фараби на должность директора компьютер-центра.

В период работы в КазНУ им. аль-Фараби под его руководством созданы корпоративная компьютерная сеть университета, корпоративная информационная система управления университетом, активно ведутся международные проекты в области новых направлений информационных технологий. В 1995 году в компьютер-центре КазНУ им. аль-Фараби совместно с партнерами из Франции (Университет Р. Шумана, г. Страсбург) и Германии (Высшая техническая школа, г. Дармштадт) разрабатывается и выигрывается предварительный грант фонда ТЕМПУС-ТАСИС. Затем этот же международный коллектив в 1996 году участвует в конкурсе совместных европейских грантов фонда ТЕМПУС-ТАСИС и

выигрывает трехлетний грант (декабрь 1997 - март 2001 гг.) на информатизацию административного управления университета, в результате выполнения которого разработана и внедрена базовая часть единой корпоративной компьютерной сети университета в количестве 220 компьютеров, создана основная часть информационной системы управления университетом. В дальнейшем система была развита и в настоящее время в сети функционирует более 1600 компьютеров и автоматизированы управление учебным процессом и финансово-хозяйственной деятельностью университета.

Под руководством У.А.Тукеева с 1999 по 2005 годы проводились научно-исследовательские работы по Республиканской целевой научно-технической программе «Развитие Государственной системы научно-технической информации Республики Казахстан», в результате которых был создан и эксплуатировался программный комплекс сводного электронного каталога научно-технической литературы библиотек высших учебных заведений в Интернет-версии.

В период с 2001 по 2003 годы под руководством У.А.Тукеева проводились научно-исследовательские работы по Республиканской программе в области защиты информации. В этот период продолжались работы по сотрудничеству с Объединенным вычислительным центром трех университетов г. Страсбурга (Франция).

В апреле 2003 г. проф. У.А.Тукеев назначается заведующим кафедрой информационных систем механико-математического факультета, совмещая работу в учебно-вычислительном центре, что позволило создать учебно-научно-производственный комплекс, включающий кафедру информационных систем, учебно-вычислительный центр и лабораторию информационных систем НИИ Математики и механики. Это позволило повысить

уровень подготовки студентов и магистрантов, усилить научно-исследовательские работы, обеспечить учебный процесс хорошей производственной базой.

В 2005-2006 годах коллектив учебно-вычислительного центра и кафедры информационных систем под руководством У.А.Тукеева участвует в проекте ЮНЕСКО «Электронные порталы университетов Центральной Азии», в котором участвуют от Таджикистана – Технологический Университет, от Узбекистана – Национальный Университет, а от Казахстана – КазНУ им. аль-Фараби и активное участие принимает Университет мировых языков им. Абылай-хана.

В настоящее время под руководством У.А.Тукеева с 2005 года осуществляется крупный проект в области разработки технологических основ создания и применения спутниковых информационно-телекоммуникационных систем и обеспечения их безопасности, проводимый в рамках Государственной программы «Развитие космической деятельности в Республике Казахстан на 2005 – 2007 годы».

Значительный вклад У.А.Тукеев внес в подготовку кадров в области информационных технологий, работая в КазПТИ на кафедре технической кибернетики, где был многие годы руководителем специализации «Системы автоматизированного проектирования», не менее значительный вклад им вносится сейчас на должности заведующего кафедрой информационных систем механико-математического факультета КазНУ им. аль-Фараби. Им читаются спецкурсы в бакалавриате и магистратуре: «Программирование Web-приложений» и «Архитектура безопасности информационных систем».

Большое внимание профессор У.А.Тукеев уделяет подготовке научно-педагогических кадров. С 1992 года по 1998 год и с 2003 года по настоящее время он в качестве

эксперта, заместителя председателя Экспертного совета ВАК по математике и информатике принял непосредственное участие в формировании и становлении системы аттестации кандидатских и докторских диссертаций, присвоении ученых званий доцентов и профессоров. С 1998 года по 2002 год он являлся членом специализированных диссертационных советов по специальности 05.13.01. – Системный анализ, управление и обработка информации, 05.13.06. – Автоматизация и управление технологическими процессами и производствами, 05.13.13. – Вычислительные машины, комплексы, системы и сети.

Под научным руководством профессора У.А.Тукеева защищены две кандидатские диссертации. Он избран в 1992 году действительным членом Международной Академии информатизации (МАИН), в 2003 году избран действительным членом Академии наук высшей школы Казахстана. Он является организатором ряда Международных научных конференций: в 2001 году – Международной научно-практической конференции «Менеджмент и новые технологии» по завершению гранта ТЕМПУС-ТАСИС, в 2003 году – Международной конференции «Развитие информационных технологий в высшей школе», посвященной 40-летию Учебно-вычислительного центра КазНУ им. аль-Фараби, а также ряда Международных рабочих семинаров по проекту ЮНЕСКО, посвященных электронным порталам, электронному и дистанционному обучению. При активном участии профессора У.А.Тукеева в качестве заместителя главного редактора выпускается с 2004 года Международный научно-практический журнал «Информационные технологии в высшем образовании».

Научную и педагогическую деятельность профессор У.А.Тукеев сочетает с активной общественной работой. Он

награжден в 1966 году медалью «За освоение целинных и залежных земель». В 1986 году награжден нагрудным значком МВ и ССО СССР «За отличные успехи в работе». В 2001 году награжден Почетной грамотой МОН РК за большие успехи и вклад в дело процветания суверенитета Республики Казахстан. В 2003 году награжден нагрудным знаком МОН РК «За заслуги в развитии науки Республики Казахстан». В 2005 г. награжден юбилейной медалью «50 лет Целине».

OUTLINE OF SCIENTIFIC, PEDAGOGIC AND SOCIAL ACTIVITIES OF TECHNICAL SCIENCES DOCTOR, PROFESSOR U.A. TUKEYEV

In 1964 Tukeyev Ualsher Anuarbekovich graduated with excellence secondary-evening school for working-youth №37, Chu, Dzhambul region. After graduating school he entered into Automatics and Computing machinery department of Kazakh Polytechnic Institute, on “Electronic computing machinery” specialty. In 1969 he graduated the institute with excellence having defended a graduation work “Organization of processor in a system of residual classes” under scientific supervision of senior lecturer V. P. Karyakin. Since 1969 he works as assistant in Computing machinery chair, then after creation of Technical cybernetics chair by assistant-professor A.A. Ashimov works as lecturer of the chair. At this period he takes part in scientific-research activities of the chair and participates in project of creation and programming a system of data processing of automatic operative management system of a Chymkent lead factory.

In 1973 he enters postgraduate courses of Computing Machinery and Applied Mathematics chair, Moscow Energy Institute. At the chair he works on development of APL programming language’s interpreter-translators under supervision of assistant-professor Semenova E.T. In 1977 he defends a thesis on “APL programming language’s interpretation methods”.

After returning to Kazakh Polytechnic Institute U.A. Tukeyev actively participates in researches of a group led by Professor A.A. Ashimov. At this period he started researches in field of automatic projecting of software and data bases of real-time systems. From 1980 through 1991 he was State Complex Scientific-Technique Program’s executive of State Committee on Science and Technique of USSR. In result of

these researches he created experimental systems of automatic projecting "ARMAN". The system allowed to reduce period of projecting and implementing of ATPMS for 2-3 times. "ARMAN" system was probed at creation of ATPMS at Zyryanovsk led factory by contract with Ministry of Non-Ferrous Metallurgy of Kazakh Soviet Socialist Republic. Version of "ARMAN" for distributed management systems was probed, by contract, at experimental factory of State Institute for Applied Chemistry, in Leningrad. At this period Technical Cybernetics chair was one of leading scientific centers in this area.

From 1991 through 1993 U. A. Tukeyev worked as deputy-director on scientific work in Institute for Informatics and Management Problems, Academy of Sciences. Together with Director of the Institute Academician A.A. Ashimov he worked on forming the institute, defining its main scientific work directions and supplying its laboratories.

In 1992 U.A. Tukeyev defended a doctoral thesis on: "Research and development of models, methods, and instruments for automatic projecting data bases and program complexes for ATPMS". In April-May 1993 he was invited to IRIA scientific-research institute and University of Renn (France) for lectures and seminars on his doctoral thesis.

U.A. Tukeyev made a substantial contribution to development of program engineering in Kazakhstan. He published a monograph: "Automatic projecting of data bases and program complexes of ATPMS"(1993), study manual "Data models". Under his supervision was created a program complexes for automatic projecting systems of data bases and software for distributed and local ATPMS.

In 1994 he was invited to al-Farabi Kazakh National University to take position of Computer-Center's Director.

During work in KazNU under his supervision were created University's computer network, university's informational

management system, actively developed international projects in informational technologies. In 1995 Computer-Center of KazNU in cooperation with partners from France (R. Schuman University, Strasbourg) and Germany (High Technical School, Darmstadt) has developed and won initial grant of TEMPUS-TACIS foundation. In 1996 the same international alliance participated to Joint European Grants of TEMPUS-TACIS foundation and won 3 year grant (December 1997 – March 2001) for informatisation of University's administration. In result of this project's realization was created a basic part of university's computer network including 220 computers. Then the system was developed and the network connects 1600 computers, financial activity of University and control over study process were automatized.

From 1999 through 2005 under supervision of U.A. Tukeyev were held researches on Republican Scientific-Technique Program "Development of State Scientific-Technique Information System of Republic of Kazakhstan". In result of the Program's realization was created a complex of united electronic catalogue of scientific-technique editions in Internet version.

In a period from 2001 through 2003 under supervision of U.A. Tukeyev were held researches on Republican Program of Information Protection. At the same time was continued cooperation with United Computing Center of three Strasbourg Universities (France).

In April 2003 Professor U.A. Tukeyev takes position of Information Systems Chair's Head, Department of Mechanics and Mathematics, KazNU, uniting it with work in Study-Computing Center. It allowed to create study-science-research complex, including Information Systems Chair, Study-Computing Center and Information Systems Laboratory of Research Institute for Mechanics and Mathematics. It gave an

opportunity to increase training level of students, gave impact to researches, provided study process with good basis.

In 2005-2006 Study-Computing Center and Information Systems Chair led by U.A. Tukeyev joined UNESCO project “Electronic Portals of Central Asian Universities” including: Technologic University (Tajikistan), National University (Uzbekistan), al-Farabi Kazakh National University and Ablay-Khan University of World Languages (Kazakhstan).

Since 2005 under supervision of U.A. Tukeyev was developed a project on technological basis of creation and implementation of satellite informational and telecommunication systems and ensuring their security. The project developed in frame of State Program “Development of space activity of Republic of Kazakhstan in 2005-2007”.

U.A. Tukeyev made an essential contribution to training specialists in sphere of informational technologies. During his work in Kazakh Polytechnic Institute many years he headed “Automatic projecting systems” specialty. Nowadays he makes an essential work at position of Information Systems Chair’s Head at Kazakh National University. He delivers lectures on special courses for undergraduate and postgraduate students: “Web-applications programming”, “Security architecture of information systems”.

Professor Tukeyev pays great attention to training scientific-pedagogic personnel. From 1992 through 1998 and since 2003 we worked as an expert, deputy chairman of Experts Board of High Attestation Commission on Mathematics and Informatics. He worked on forming of thesis’s attestation, granting academic degrees of assistant-professor and professor. From 1998 through 2002 he was a member of dissertation boards on 05.13.01 – Production and Technologic Processes Management and Automatisations, 05.13.13 – Computing machines, complexes, systems and networks. Under scientific supervision of Professor U.A.

Tukeyev were defended two theses. In 1992 he was elected a real member of International Academy of Informatisation. In 2002 elected a real member of Academy of High School of Kazakhstan. He organized number of international scientific conferences: in 2001 – International scientific-practical conference “Management and new technologies” on TEMPUS-TACIS grant’s completion, in 2003 - International conference “Information technologies development in high school” devoted to 40 years anniversary of Study-Computing Center of KazNU, and number of International working seminars on UNESCO project devoted to electronic portals, electronic and distant education. By active participation of Professor U.A. Tukeyev as deputy-editor since 2004 is publishing International scientific-practical journal “Informational technologies in higher education”.

Professor U.A. Tukeyev combines his scientific and pedagogic activity with social work. In 1966 he was awarded with medal “For developing new soil”, in 1986 he was awarded with breastplate “For successful work”. In 2001 – awarded with diploma of Ministry of Education and Science of republic of Kazakhstan for successful work and contribution to prosperity of sovereignty of Kazakhstan, in 2005 – Awarded with jubilee medal “50 years of developing new soil”.

ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ

CHRONOLOGICAL PAPER INDEX

1974

1. *О структуре интерпретатора языка высокого уровня APL // Труды МЭИ. – 1974. – Вып. 181 / Соавт.: Г.В. Антиповская, Б. Маринич.

2. *Оптимизирующий интерпретатор с языка высокого уровня APL // Автоматика и кибернетика. – Алматы, 1974. – Вып. 3 / Соавт. Е.Т. Семенова.

1975

3. *Динамическая оптимизация памяти в интерпретаторе языка APL. // Материалы Всесоюзной конференции "Математическое обеспечения АСУ". – М., 1975.

4. *О методах интерпретации с языка высокого уровня APL // Труды МЭИ. – 1975. – Вып. 247 / Соавт. Е.Т. Семенова.

5. *Об одном методе интерпретации языка высокого уровня APL // Труды МЭИ. – 1975. – Вып. 247.

1977-1978

6. Автоматизированное проектирование систем управления непрерывными технологическими процессами // Кибернетика и автоматика / КазПТИ. – Алма-Ата, 1978. – Вып. 7. – С. 127-134 / Соавт. В.З. Абдуллина.

7. Методы интерпретации языка программирования APЛ: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. техн. наук. – М.: МЭИ, 1977. – 25 с.

1982

8. Автоматизированное проектирование информационного и программного обеспечения АСУТП, основанное на реляционном подходе // Тезисы докладов XXI научной конференции КазПТИ. – Алма-Ата, 1982. – С.88-90 / Соавт.: С.А.Боярчук, Ж.К.Каирбаев, А.М.Петренко.

1983

9. Методы разработки алгоритмов: метод. руководство к практ. занятиям по курсу "Программирование" / Каз. политехн. ин-т. Каф. техн. кибернетики. – Алма-Ата, 1983. – Ч. 1. - 1983. - 32 с. / Соавт. В.З.Абдуллина.

10.*Об одной концепции создания САПР АСУ непрерывными технологическими процессами // Тезисы докладов II Всесоюзного совещания "Автоматизация проектирования и конструирования". – Л., 1983 / Соавт. А.А. Ашимов.

11.Реляционная система управления базой данных АСУТП // Тезисы докладов X Всесоюзного научно-технического совещания "Создание и внедрение автоматизированных и автоматических систем управления непрерывными и дискретно-непрерывными технологическими процессами". – М., 1983. – С. 179 / Соавт. А.М.Петренко, В.В.Покусов.

12.Система автоматизированного проектирования АСУ непрерывными технологическими процессами // Тезисы докладов X Всесоюзного научно-технического

совещания. "Создание и внедрение автоматизированных и автоматических систем управления непрерывными и дискретно-непрерывными технологическими процессами". – М., 1983. – С. 62-64 / Соавт. А.А. Ашимов.

13. Система автоматизированного проектирования АСУТП (концепция, архитектура, реализация) // Тезисы докладов IX Всесоюзного совещания по проблемам управления. – М., 1983. – С. 280 / Соавт. А.А. Ашимов.

1985

14. Взаимосвязанный комплекс моделей автоматизированного синтеза баз данных и программных комплексов АСУТП // Тезисы докладов и сообщений П Всесоюзного семинара по методам синтеза типовых модульных систем обработки данных. – М., 1985. – С. 68-69.

15. Модель и алгоритм решения задачи оптимизации планирования разработки программного обеспечения систем обработки данных. // Вопросы создания АСУ технологическими процессами и предприятиями. – Алма-Ата, 1985. – С. 62-68 / Соавт. А.У. Мамиров.

16. Система автоматизированного проектирования и изготовления программного продукта АСУТП "АРМАН" // Тезисы докладов III Всесоюзной научно-технической конференции "Программное алгоритмическое и техническое обеспечение АСУТП". – Ташкент, 1985. – Ч.3. – С. 55-56 / Соавт. А.А. Ашимов.

17. Технология автоматизированного проектирования информационного и программного обеспечения АСУТП, основанная на реляционном подходе // Автоматизированное проектирование систем управления: труды МВТУ. – М., 1985. – №429. – С. 4-10 / Соавт. А.А. Ашимов.

18. Автоматизированное проектирование баз данных и программных комплексов АСУТП // Управление сложными техническими и организационными системами. – Алма-Ата: КазПТИ, 1986. – С.4-18 / Соавт.: А.А.Ашимов, С.А. Боярчук, Ж.К. Каирбаев.

19. Автоматизированное проектирование и изготовление программного продукта АСУТП, основанное на применении реляционных баз данных в АСУТП // Автоматизированное проектирование систем управления: труды МВТУ. – М., 1986. – № 458. – С. 106-117 / Соавт. А.А. Ашимов.

20. Аксиоматика зависимостей по динамическим свойствам и проектирование баз данных систем реального времени // Тезисы докладов X Всесоюзного совещания по проблемам управления. – М., 1986. – Кн.1. – С.446-447.

21. Модель данных "время-состояние" для систем реального времени // Теория и практика создания автоматизированных систем управления и проектирования. – Алма-Ата: КазПТИ, 1986. – С.140-147.

22. *Программное обеспечение входного языка проектирования "ЯОДИП" // Алгоритмы и программы: информационный бюллетень. – М., 1986. – №4. / Соавт.: А.А.Ашимов, К.К.Ахметова, Ж.К. Каирбаев.

23. Программный комплекс САПР математического информационного обеспечения АСУТП (САПР-АРМАН) // Автоматизация производственных процессов в отраслях тяжелой промышленности Казахстана: тез. докл. – Караганда, 1986. – С.114-116 / Соавт.: Д.Ж. Сыздыков, А.А. Ашимов.

24. Технология автоматизированного проектирования баз данных и программных комплексов АСУТП в цветной металлургии // Труды республиканского семинара

по микропроцессорной технике в АСУТП. – Алма-Ата, 1986. – С.15 / Соавт.: А.А.Ашимов, С.А.Боярчук. Ж.К.Каирбаев.

25. Экспериментальная система автоматизированного проектирования математического, информационного и программного обеспечения АСУТП "АРМАН" // Приборы, средства автоматизации и системы управления ТС-3. Вып.10: Специализированный межотраслевой фонд алгоритмов и программ. – М., 1986. – С. 12-13 / Соавт. А.А.Ашимов.

26. ARMAN-CAD/CAM system of process control systems program product // Information control problems in manufacturing technology: V IFAC/IFIP/IMACS/IFORS Symposium. – Moscow, 1986. – P. 446-449. – / Preprints / Co-author: A.A. Ashimov, M.Sh.Baibatsshaev.

27. Information technology of control systems computer-aided design on the temporal relational database concept // Computer-aided control systems design. IFAC/IMACS Workshop / Abstracts. – Moscow, 1986. – P. 112-113.

1987

28. *Информационная технология автоматизированного проектирования систем управления реального времени // Тезисы докладов Всесоюзной конференции "Автоматизация проектирования систем планирования и управления". – М., 1987. / Соавт. А.А. Ашимов.

29. Планирование и управление разработкой сложных программных комплексов АСУ // Тезисы докладов Всесоюзной научно-технической конференции "Внедрение новых технологий и методов в разработку и функционирование АСУ". – Свердловск, 1987. – С. 5-6.

30. Планирование работ при разработке программных комплексов // Программирование. – 1987. – №3. – С. 71-78 / Соавт. А.А. Ашимов.

31. Программное обеспечение организации диалога в программных комплексах: метод. указания к проведению практ. занятий по дисциплинам "Пакеты прикладных программ САПР" и "Автоматизированное проектирование СОД" (для спец. 0646, 0603) / Каз. политехн. ин-т. Каф. техн. кибернетики. – Алма-Ата: КазПТИ, 1987. – 40 с. / Соавт. К.К. Ахметова.

32. Программный комплекс САПР математического информационного обеспечения АСУТП "АРМАН" // Алгоритмы и программы. - 1987. - №1. - С.49.

33. Проектирование процессов и баз данных локальных сетей распределенных систем управления // XI Всесоюзная конференция по вычислительным сетям. – М., 1987. – Ч.3. – С. 175-180.

34. Реляционная СУБД АСУТП "РЕБАС" // Приборы, средства автоматизации и системы управления ТС-3. Вып.11: Системы управления базами данных (СУБД). – М., 1987. С. 1-2. / Соавт.: А.А. Ашимов, А.М.Петренко, И.Ю.Жердева.

1988

35. Временная модель данных для систем реального времени // Проблемы вычислительной математики и автоматизации научных исследований: тез. респ. конф. – Алма-Ата, 1988. – Т.3. – С. 89.

36. Информационная технология проектирования АСУТП, основанная на использовании временной модели данных // Тезисы докладов IV Всесоюзной научно-технической конференции "Математическое, алгоритми-

ческое и техническое обеспечение". – М.: МВТУ, 1988. – С. 17-18 / Соавт. А.А. Ашимов.

37. Модель и технология распределения работ в бригаде программистов при разработке модульных систем обработки данных // Тезисы докладов III Всесоюзной научно-технической конференции "Методы синтеза типовых модульных систем обработки данных". – М.: Информприбор, 1988. – С. 43 / Соавт. А.А. Джакипбаев.

38. Нормальная форма отношений модели данных "время-состояние" // Математическое и программное обеспечение иерархических систем проектирования и управления. – Алма-Ата: КазПТИ, 1988. – С. 44-51.

39. *Пакет программ СПЛАН – оптимального распределения работ исполнителям бригады программистов, планирования последовательности выполнения работ // Алгоритмы и программы. – 1988. – №9 / Соавт. А.А. Джакипбаев.

1989

40. Развитие технологии автоматизированного проектирования баз данных и программных комплексов САПР "АРМАН" на распределенные АСУТП // Тезисы докладов XI Всесоюзного научно-технического совещания "Создание и внедрение систем автоматического и автоматизированного управления технологическими процессами". – М., 1989. – С.84 / Соавт. А.А.Ашимов.

1990

41. Автоматизированный синтез программ систем управления технологическими процессами // Теоретические и прикладные проблемы создания систем

управления технологическими процессами: тез. докл. – М., 1990. – С. 960.

42. Задача распределения работ в двухуровневой активной системе бригады программистов // Автоматика и телемеханика. – 1990. – №4. – С.101-109 / Соавт. А.А.Джакипбаев.

43. Эквивалентность схем баз данных в модели данных "время-состояние" // Проектирование информационно-измерительных и вычислительных систем: межвуз. сб. научных трудов КазПТИ. – Алма-Ата, 1990. – С. 69-78.

1991

44. Автоматизированное проектирование баз данных регулирования времени: метод. указания к лабораторным работам по дисциплине "Проектирование проблемно-ориентированных систем" (спец. 2202) / КазПТИ. – Алма-Ата: КазПТИ, 1991. – 19 с.

45. Автоматизированное проектирование программного обеспечения АСУ реального времени: метод. указания к лабораторным работам по проектированию проблемно-ориентирован. систем (спец. 2202) / М-во нар. образования КазССР, Каз. политехн. ин-т, каф. техн. кибернетики. – Алма-Ата: КазПТИ, 1991. – 19 с.

46. Автоматизированное проектирование топологической структуры распределенной АСУ реального времени / М-во нар. образования КазССР, Каз. политехн. ин-т, каф. техн. кибернетики. – Алма-Ата: КазПТИ, 1991. – 16 с. / Соавт. К.К. Ахметова.

47. Модели данных: учебное пособие / М-во нар. образования КазССР, Каз. политехн. ин-т. – Алма-Ата: КазПТИ, 1991. – 42 с.

48. Организация процессов комплектования и научной обработки литературы в условиях автоматизации // Опыт

работы вузовских библиотек Казахстана. – Алма-Ата, 1991. – Вып.1. – С.14-17 / Соавт. Е.Д. Абулкаирова.

49. Темпоральные модели взаимодействия программных процессов АСУТП // Первая Всесоюзная конференция "Системный анализ, моделирование и управление сложными процессами и объектами на базе ЭВМ": тез. докл. – Ташкент, 1991. – С. 22.

1992-1993

50. Автоматизированное проектирование баз данных и программных комплексов АСУТП / Нац. АН РК, Ин-т пробл. информатики и упр. – Алматы: Ғылым, 1993. -183 с.

51. Разработка и исследование моделей, методов, инструментальных средств технологии автоматизированного проектирования баз данных и программных комплексов АСУТП: автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра техн. наук. – Алма-Ата, 1992. – 44 с.

1995

52. Программный комплекс экспериментальной САПР математического информационного программного обеспечения АСУТП // Модели и методы автоматического управления производственными системами: сб. науч. тр. – Алматы, 1995. – С. 47-52 / Соавт.: Л.Ш. Балгабаева, А.М.Кунаев, А.А. Ашимов.

53. Реляционные модели и информационные системы Скотта // Исследование в теории алгебраических систем: сб. науч. тр. – Караганда, 1995. – С.87-94 / Соавт. А.И.Омаров.

1996

54. Программно-математическое обеспечение для исследования динамики ядерного реактора, как самоорганизующаяся система // Модели и методы автоматического управления производственными системами: сб. науч. тр. – Алматы, 1996. – Вып. 2. – С.60-64 / Соавт.: Л.Ш. Балгабаева, А.М. Кунаев, А.А.Ашимов.

1997

55. Использование мультимедиа-возможностей персонального компьютера в программных средствах обучения кыргызскому языку // ИПК - центр развития профессионального и педагогического мастерства: материалы респ. науч.-метод. конф. – Алматы, 1997. – С.88-90 / Соавт. К.К. Мамбеталиев.

56. Компьютер-центр: КазГУ // Новости науки Казахстана: науч.-техн сб. – Алматы, 1997. – С.23.

57. Обучающий комплекс "Казахский язык" на базе персонального компьютера "Macintosh" // ИПК - центр развития профессионального и педагогического мастерства: материалы респ. науч.-практ. конф. – Алматы, 1997. – С.86-88 / Соавт.: К.К. Ахметова, Е.Б. Ермошина, И.С. Литвиненко.

1998

58. Новые информационные технологии в университетском образовании // Компьютеризация образования: проблемы и перспективы: материалы респ. конф., 26-28 мая 1998 г. – Алматы, 1998. – С.207 / Соавт.: М.К. Орунханов, Э.Д. Сулейменова.

59. Система речевого ввода текста на кыргызском языке в персональный компьютер // Компьютеризация образования: проблемы и перспективы: материалы респ. конф., 26-28 мая 1998 г. – Алматы, 1998. – С. 149 / Соавт. К.К. Мамбеталиев.

1999

60. *Мультимедийная обучающая система «Казахский язык» // Современные информационные технологии и телекоммуникации: материалы науч.-техн. семинара, посвященного 2-летию ЗАО «Центр межбанковских и финансовых телекоммуникаций». – Алматы, 1999.

61. О применении методов предварительного анализа речевых сигналов в мультимедийных программных средствах обучения языку // Стратегия университетского образования в КазГУ Проблемы преподавания языков: материалы респ. науч.-метод. конф. – Алматы, 1999. – Ч.2. – С.77-79 / Соавт. К.К.Мамбеталиев.

62. CASE – технологии и средства в создании и развитии информационных систем // Материалы научно-технического семинара “Современные информационные технологии и телекоммуникации”. – Алматы, 1999. – С. 223-224.

63. Corporate information system of al-Farabi Kazakh State National University // Proceedings of Second International Scientific Conference in the Republic of Kazakhstan "The Information Technologies and Control", 6-10 December, 1999. – Almaty, 1999. – P 97-99 / Co-author: K.N. Naribayev, M.K. Orunkhanov.

2000

64. Новые информационные технологии в совершенствовании административного управления //

Университетское образование и общество в третьем тысячелетии: материалы XXX междунар. науч.-метод. конф. – Алматы, 2000. – Ч.1. – С.8-9 / Соавт.: К.Н.Нарибаев, М.К. Орунханов.

65. Система поиска литературы в электронном каталоге Научной библиотеки КазГУ через ИНТЕРНЕТ // Университетское образование и общество в третьем тысячелетии: материалы XXX междунар. науч.-метод. конф. – Алматы, 2000. – Ч.1. – С. 256-259 / Соавт. К.К.Мамбеталиев.

2001

66. Информационная инфраструктура КазНУ им. аль-Фараби как составляющая компонента информационной инфраструктуры системы образования Республики Казахстан // IEF. Халықаралық форум - Қазақстандық білімді ақпараттандыру: ХХІ ғасырға қадам, 12-13 қазан 2001 ж. – Алматы, 2001. – С.82-84 / Соавт.: Т.А.Кожамкулов, М.К. Орунханов.

67. Компонентная модель поисковой WEB-системы электронного каталога // Актуальные вопросы формирования и использования информационных ресурсов научно-технической информации: сб. науч. тр. – Алматы, 2001. – С.106-120 / Соавт. К.К. Мамбеталиев.

68. Корпоративная информационная система КазГУ им. аль-Фараби: опыт разработки и внедрения, задачи развития // Менеджмент и новые технологии: сб. материалов междунар. конф., 22-23 февр. 2001 г. – Алматы, 2001. – С.5-10 / Соавт.: К.Н.Нарибаев, М.К.Орунханов, А.А.Нурмагамбетов.

69. Новые информационные технологии в образовании // Массовая коммуникация Казахстана в ХХІ веке: реалии и прогнозы развития: материалы междунар. науч.-практ. конф. – Алматы, 2001. – С.11-12.

70. Новые информационные технологии в управлении учебным процессом // Университеты XXI века и мировое образовательное пространство: XXXI науч.-метод. конф. – Алматы, 2001. – Ч.1. – С.10-11 / Соавт.: М.К. Орунханов, А.А. Нурмагамбетов.

71. Новые информационные технологии в управлении учебным процессом // "Философские, экономические и научно-методические проблемы развития и интеграции национальных систем высшего образования": материалы междунар. науч.-практ. конф. – Алматы, 2001. – С.123-126 / Соавт.: М.К.Орунханов, А.А. Нурмагамбетов.

72. Принципы построения и архитектура информационно-телекоммуникационной системы Министерства энергетики и минеральных ресурсов Республики Казахстан // Менеджмент и новые технологии: сб. материалов междунар. конф., 22-23 февр. 2001 г. – Алматы, 2001. – С.17-25 / Соавт.: Б.А. Ержанов, А.К.Тулебаев, Е.Е. Исмаил, Р.М. Джуматаев, В.И. Топоров, В.Ю. Аксельрод.

73. Телекоммуникационные технологии информационной системы МЭИТ РК // Менеджмент и новые технологии: сб. материалов междунар. конф., 22-23 февр. 2001 г. – Алматы, 2001. – С.240-244 / Соавт.: Р.М.Джуматаев, В.Горобцов.

74. INTERNET - система научно-информационной и патентно-лицензионной деятельности университета // Менеджмент и новые технологии: сб. материалов междунар. конф., 22-23 февр. 2001 г. – Алматы, 2001. – С.179-181 / Соавт.: Г.Т.Ибрагимова, Т.Л. Тажибаева, К.К.Мамбеталиев.

2002

75. Компонентная модель безопасности корпоративной информационной системы с распределенной

архитектурой // Вестн. КазГУ. Сер. мат., мех., информ. – 2002. – №5(33). – С.139-144 / Соавт. К.К.Мамбеталиев.

76. Корпоративные сети для органов государственного управления: концепция, методология и решения // Новости науки Казахстана: науч.-техн. сб. – Алматы, 2002. – Вып.2. – С. 73-77 / Соавт.: П.Е. Атапин, Е.Е.Исмаил.

77. Менеджмент и новые технологии // Вестн. КазНУ. Сер.информ. – Алматы, 2002. – №1(6). – С.41-42.

78. Предварительная обработка речевых сигналов для выделения информативных признаков в системах распознавания речи // Вестн. КазГУ Сер. мат., мех., информ. – 2002. – №3(31). – С.132-136 / Соавт. А.К.Арпачиев.

79. Развитие информационной инфраструктуры КазНУ им. аль-Фараби // International Education Forum: 2-ші Халықаралық Форум Қазақстандық білімді ақпараттандыру және ТМД, 17-18 қазан 2002 ж. – Алматы, 2002. – С.126-128 / Соавт.: Т.А.Кожамкулов, З.А.Мансуров, А.А. Нурмагамбетов.

80. Совершенствование управления университетом на основе современных информационных и коммуникационных технологий // Информационные технологии и автоматизация производственных процессов: труды междунар. науч. конф. – Алматы, 2002. – С. 107-111.

2003

81. Безопасность информационных систем, взаимодействующих с INTERNET // Развитие информационных технологий в высшей школе: программа и материалы междунар. конф., посвященной 40-летию учебно-вычислительного центра КазНУ им. аль-Фараби, (11-12 сент.2003 г.). – Алматы, 2003. – С.240-247 / Соавт.: В.И.Топоров, К.К. Мамбеталиев, П.Е. Атапин, Е.Е.Исмаил.

82. Визит делегации Казахстана во главе с первым проректором З.А.Мансуровым в Министерство образования Франции // Вестн. КазНУ. Сер. информ. – 2003. – №1(10). – С.35-36 / Соавт. Г.А. Айгабылова.

83. Единое пространство телекоммуникационной инфраструктуры университета // Материалы научно-практического семинара «Проблемы дистанционного образования». – Алматы, 2003. – С. 7-11.

84. Развитие информационной инфраструктуры университета. // Современные тенденции развития информационных технологий в области высшего образования: междунар. сб. науч. статей. – Алматы, 2003. – С. 22-29.

85. Развитие функций WEB-системы доступа к информационным ресурсам библиотеки // Развитие информационных технологий в высшей школе: программа и материалы междунар. конф., посвященной 40-летию учебно-вычислительного центра КазНУ им. аль-Фараби (11-12 сент.2003 г.). – Алматы, 2003. – С.100-106 / Соавт. К.К. Мамбеталиев.

86. 40 лет развития: от ЭВМ до корпоративной сети // Развитие информационных технологий в высшей школе: программа и материалы междунар. конф., посвященной 40-летию учебно-вычислительного центра КазНУ им. аль-Фараби (11-12 сент.2003 г.). – Алматы, 2003. – С.14-19.

87. 40 лет развития: от ЭВМ до корпоративной сети // Наука и высшая школа Казахстана. – 2003. – 1 дек. – С.5; Қазақ университеті. – 2003. – 23 қыркүйек.

88. Технология проектирования систем защиты корпоративных информационно-телекоммуникационных систем на основе использования стандарта ISO 15408 // Actual problems of computer sciences: труды междунар. конф., 4-6 марта, 2003 г. – Алматы, 2003. – С. 137-138.

89. Электронный каталог вузовских библиотек // Наука и высшая школа Казахстана. – 2003. – 15 июля. – С.11 / Соавт.: Е.Д. Абулкаирова, К.К. Мамбеталиев.

2004

90. Об одном подходе к информационной технологии коллективного управления в Е-менеджменте // Информационные технологии в высшем образовании. – 2004. – Т. 1, №3. – С.57-62 / Соавт. А.А. Джакипбаев, Е.Е.Исмаил.

91. Развитие информационной инфраструктуры университета // Информационные технологии в высшем образовании. – 2004. – Т.1, № 1. – С.15-19.

92. Состояние и перспективы развития информационной инфраструктуры университета // Роль университетов в развитии цивилизации в XXI веке: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвященной 70-летию КазНУ им. аль-Фараби, 4-5 декабря 2003 г. – Алматы, 2004. – С.158-165.

93. Темпоральные логики и темпоральные графы в моделировании взаимодействия процессов реального времени и динамики баз данных // Материалы 2-й международной конференции «Новые направления в компьютерных науках». – Алматы, 2004. – С.323-328.

94. Учебно-вычислительный центр КазНУ им. аль-Фараби // Новости науки Казахстана: науч.-техн. сб. – Алматы, 2004. – Вып. 2. – С. 231-232.

2005

95. Особенности создания корпоративной информационно-телекоммуникационной сети космической инфраструктуры // Информационные технологии в высшем

образовании. – 2005. – Т. 2, №4. – С. 9-15 / Соавт.: В.И.Топоров, В.Ю.Аксельрод.

96.Пилотный проект спутниковой информационно-телекоммуникационной системы: системный анализ, формирование требований и предварительные технические решения. // Информационные технологии в высшем образовании. – 2005. – Т. 2, №4. – С. 16-26 / Соавт.: Г.Г.Джусупова, З.Ж.Жанабаев, В.И.Топоров, Р.Г. Бияшев, Е.Е. Исмаил.

97.Развитие и применение спутниковых информационно-телекоммуникационных систем и обеспечения их безопасности // Информационные технологии в высшем образовании. – 2005. – Т. 2, №2. – С.17-24 / Соавт.: З.А.Мансуров, А. Хайрушев.

Труды, изданные под редакцией У.А.Тукеева
У.Ә. Төкеевтың басшылығымен дайындалған еңбектер
Publications, edited by U.A. Tukeyev

1. Развитие информационных технологий в высшей школе: программа и материалы междунар. конф., посвящ. 40-летию учебно-вычислительного центра КазНУ им. аль-Фараби, 11-12 сент. 2003 г. - Алматы: Қазақ университеті, 2003. - 304 с.

2. Информационные технологии в высшем образовании: ежеквартальный международный научно-практический журнал / гл.ред. Т.А.Кожамкулов; зам. гл.ред. З.А.Мансуров, У.А. Тукеев. – Алматы: Қазақ университеті. – 2004. – Т.1, №1-4; 2005. – Т.2, №1-4.

**У.Ә. Төкеевтың ғылыми жетекшілігімен
дайындалған кандидаттық диссертациялар**

**Кандидатские диссертации, выполненные
под научным руководством У.А. Тукеева**

**Dissertations under the scientific supervision of
U.A. Tukeyev**

Мамиров А.У. Модели и алгоритмы оптимизации планирования порядка разработки модулей программного обеспечения автоматизированных систем управления. – Алма-Ата, 1986.

Джакипбаев А.А. Разработка моделей алгоритмов, программных средств и планирования работ программистов. – Алма-Ата 1989.

АВТОРЛЫҚ КУӘЛІКТЕР

АВТОРСКИЕ СВИДЕТЕЛЬСТВА

LICENSES

А.с. Республика Казахстан. Автоматизированная система "Управление учебным процессом" (программный продукт) / У.А.Тукеев, К.Мамбеталиев, Г.Ибрагимова, Г.Надирбаева, Р.Байшоланова, Ш.Турарова, О.Сашенок, А.Алиярова, К.Ахметова. – № 138; заявл. 23.08.2001.

**БІРЛЕСІП ЖАЗҒАН АВТОРЛАРДЫҢ
ЕСІМ КӨРСЕТКІШІ**

**ИМЕННОЙ УКАЗАТЕЛЬ СОАВТОРОВ
INDEX OF NAMES OF CO-AUTHORS**

Абдуллина В.З.	6, 9
Абулкаирова Е.Д.	48, 89
Айгабылова Г.А.	82
Аксельрод В.Ю.	72, 95
Антиповская Г.В.	1
Арпачие А.К.	78
Атапин П.Е.	76, 81
Ахметова К.К.	22, 31, 46, 57
Ашимов А.А.	10, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 34, 36, 40, 52, 54
Байбатшаев М.Ш.	26
Балгабаева Л.Ш.	52, 54
Бияшев Р.Г	96
Боярчук С.А.	8, 18, 24
Горобцов В.	73
Джакипбаев А.А.	39, 42, 90
Джуматаев Р.М.	72, 73
Джусупова Г.Г.	96
Ержанов Б.А.	72
Ермошина Е.Б.	57
Жанабаев З.Ж.	96
Жердева И.Ю.	34
Ибрагимова Г.Г.	74
Исмаил Е.Е.	72, 76, 81, 90, 96
Каирбаев Ж.К.	8, 18, 22, 24
Кожамкулов Т.А.	66, 79
Кунаев А.М.	52, 54
Литвиненко И.С.	57

Мамбеталиев К.К.	55, 59, 61, 65, 67, 74, 75, 81, 85, 89
Мамиров А.У.	15
Мансуров З.А.	79, 97
Маринич Б.	1
Нарибаев К.Н.	63, 64, 68
Нурмагамбетов А.А.	68, 70, 71, 79
Омаров А.И.	53
Орунханов М.К.	58, 63, 64, 66, 68, 70, 71
Петренко А.М.	8, 11, 34
Покусов В.В.	11
Семенова Е.Т.	2, 4
Сулейменова Э.Д.	58
Сыздыков Д.Ж.	23
Тажибаева Т.Л.	74
Топоров В.И.	72, 81, 95, 96
Тулбаев А.К.	72
Хайрушев А.	97

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз	7
Профессор У.Ә. Төкеевтың өмірі мен ғылыми қызметінің негізгі кезеңдері	10
Техника ғылымдарының докторы, профессор У.Ә. Төкеевтың ғылыми, педагогикалық және қоғамдық қызметі жайлы қысқаша очерк	16
Еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші	35
У.Ә. Төкеевтың басшылығымен дайындалған еңбектер	52
У.Ә. Төкеевтың ғылыми жетекшілігімен дайындалған кандидаттық диссертациялар	53
Авторлық куәліктер	53
Бірлесіп жазған авторлардың есім көрсеткіші	54

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	8
Основные даты жизни и деятельности доктора технических наук, профессора У.А. Тулеева.....	12
Краткий очерк научной, педагогической и общественной деятельности доктора технических наук, профессора У.А. Тулеева	23
Хронологический указатель трудов	35
Труды, изданные под редакцией У.А. Тулеева	52
Кандидатские диссертации, выполненные под научным руководством У.А. Тулеева	53
Авторские свидетельства	53
Именной указатель соавторов.....	54

CONTENTS

Preface	9
Main dates of life and scientific activity of professor U.A. Tukeyev	14
Outline of scientific, pedagogic and social activities of technical sciences doctor, professor U.A. Tukeyev	30
Chronological paper index	35
Publications, edited by U.A. Tukeyev	52
Dissertations under the scientific supervision of U.A. Tukeyev	53
Licences	53
Index of names of names of co-author	54

ТУКЕЕВ УАЛШЕР АНУАРБЕКОВИЧ

Библиографический указатель

ИБ № 3638

Подписано в печать 26.10.06. Формат 60х90 1/16. Бумага офсетная.

Печать RISO. Объем 3,75 п.л. Тираж 100 экз. Заказ № 280.

Издательство «Қазақ университеті»

Казахского национального университета им. аль-Фараби.

050038, г. Алматы, пр. аль-Фараби, 71, КазНУ.

Отпечатано в типографии издательства «Қазақ университеті».